

Gradovi, klima i promet

Zagreb, 17. 3. 2022.

Nove politike EU-a za održivu urbanu mobilnost, uključujući zapadni Balkan

Lidija Pavić-Rogošić

ODRAZ-Održivi razvoj zajednice, Tajništvo CIVINET-a

BIJELA KNJIGA O TRANSPORTU 2011.

Plan za jedinstveni europski prometni prostor –
ususret konkurentnom prometnom sustavu u kojem
se učinkovito gospodari resursima ([COM\(2011\)0144](#))

Ciljevi

- Glavni cilj europske prometne politike:
 - uspostavljanje prometnog sustava koji podupire europski gospodarski napredak, poboljšava konkurentnost i nudi **visokokvalitetne usluge mobilnosti uz učinkovitije korištenje resursa**
- Posebni ciljevi:
 - **smanjenje emisije stakleničkih plinova** od barem 60 % do 2050. u odnosu na razine iz 1990.
 - **ograničavanje rasta prometnog zagušenja**
 - **smanjenje ovisnosti o fosilnim gorivima** kako bi se omogućio održiviji prometni sustav
- **Deset ciljeva** za konkurentni prometni sustav u kojem se učinkovito gospodari resursima

Evaluacija

Model projekcija učinka politika usvojenih nakon donošenja Bijele knjige pokazuju:

- zahvaljujući inicijativama iz Bijele knjige, sveukupne **emisije ugljičnog dioksida iz prometa 2030.** bile bi za **16% niže u odnosu na početnu vrijednost, a 2050. i 39% niže**
- politike usvojene nakon 2011. znatno bi doprinijele ostvarivanju ključne etape Bijele knjige za 2030., no ne bi ostvarile smanjenje emisija od 60 % do 2050.
- potrebno je uspostaviti dodatne ili ojačati postojeće politike

Zaključci evaluacije

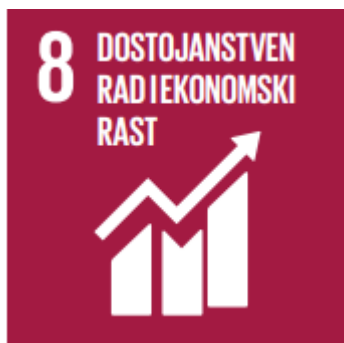
- **Ovisnost prometnog sektora EU-a o fosilnim gorivima sada se vidno smanjuje, no i dalje je visoka.** Povećanje upotrebe **električne energije** i **biogoriva** u prometu bila je glavna odrednica smanjenja ovisnosti o fosilnim gorivima; inicijative donesene do kraja 2018. dovode do smanjenja ovisnosti o nafti, ali će sektor prometa i dalje ovisiti o nafti i naftnim derivatima za 77% svojih energetske potreba do 2050.
- **U pogledu zagušenja cestovnog prometa ostvaren je ograničen napredak.** Zagušenje će se s vremenom i dalje **povećavati**, iako nešto sporije nego što bi se desilo bez inicijativa iz Bijele knjige.

Stavovi Europskog gospodarskog i socijalnog odbora o provedbi Bijele knjige

- Odbor podržava ozelenjivanje prometa, ali naglašava da:
 - **energetska tranzicija mora biti pravedna**
 - moraju se ponuditi održive i realne alternative uzimajući u obzir **posebna gospodarska i socijalna obilježja** i potrebe područja iz svih dijelova Europe, uključujući ruralna područja.
- ograničenje mobilnosti nije opcija - treba težiti **komodalnosti**, a ne samo promjeni načina prijevoza
- zelena tranzicija mora istovremeno biti socijalno pravedna i zadržati konkurentnost europskog prometnog sektora, među ostalim potpunom provedbom **europskog prometnog prostora**, uz potpunu provedbu jedinstvenog tržišta

**GLOBALNI CILJEVI ODRŽIVOG RAZVOJA UN-A
PARIŠKI SPORAZUM O KLIMATSKIM
PROMJENAMA
2015.**

Promet i ciljevi održivog razvoja

Promet za drugačiju budućnost?

Pravedniji?

Osigurati pravičnost u pristupu mogućnostima

Djelotvorniji?

Povećati djelotvornost transportnih sustava i usluga

Sigurniji?

Poboljšati sigurnost mobilnosti (podcilj 3.6 - sigurnost na cestama)

Zeleniji?

Prebaciti prometnu infrastrukturu i usluge u „zeleni“, čisti i otporni smjer

Pariški sporazum o klimatskim promjenama

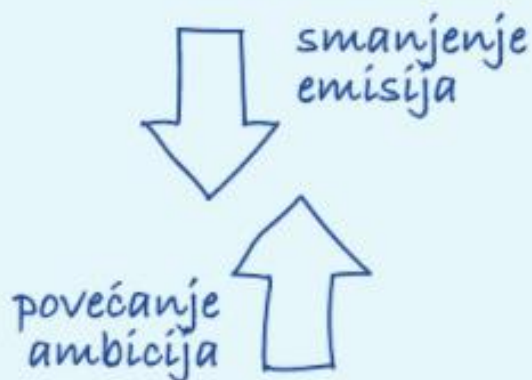
U prosincu 2015. prvi su se put **sve zemlje svijeta** dogovorile da će ulagati zajedničke napore u:

održavanje globalnog zagrijavanja znatno ispod **2 °C**

otklanjanje učinaka klimatskih promjena

Stranke su se Sporazumom obvezale podnijeti nacionalne planove za smanjenje emisija i preispitivati te obveze **svakih pet godina**

Obveze koje je preuzeo EU

EU je postigao dogovor o smanjenju emisija **za najmanje 55 % do 2030.**, povećavši tako svoju obvezu njihova smanjenja za 40 % koju je preuzeo 2014.

EU-ov je cilj postići **klimatsku neutralnost do 2050.** To podrazumijeva tranziciju u okviru koje bi trebalo:

mobilizirati
**sve sektore
gospodarstva**

ostvariti **socijalnu
uravnoteženost i
pravednost**

očuvati
konkurentnost EU-a

Europska strategija za mobilnost s niskom razinom emisije ([COM\(2016\)0501](#))

- Komisija je predložila mjere za ubrzavanje **dekarbonizacije** europskog prometa
- usmjerenje na postizanje cilja **nulte stope emisija**

kako bi se na odgovarajući način doprinijelo postizanju ciljeva Pariškog sporazuma s konferencije COP-21

Europski zeleni plan ([COM\(2019\)0640](#))

- pruža smjernice za **zelenu preobrazbu gospodarstva i društva**
- svih se 27 država članica EU-a obvezalo dati svoj doprinos preobrazbi Europe u prvi klimatski neutralan kontinent do 2050.; obvezale su se da će do **2030.** smanjiti emisije za barem **55 %** u odnosu na razine iz 1990.
- Time će se stvoriti nove prilike za inovacije i ulaganja te za:

smanjivanje
emisija

otvaranje
radnih mjesta i
rast

suzbijanje
energetskog
siromaštva

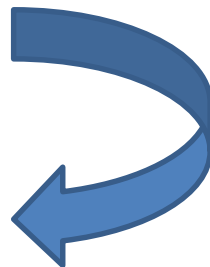

smanjivanje
ovisnosti o
energiji koja
potječe iz
zemalja izvan
EU-a

poboljšanje
našeg zdravlja
i dobrobiti

Europski zeleni plan

Prometni sektor treba:

- upotrebljavati manje energije i čišću energiju
- učinkovitije iskorištavati modernu infrastrukturu i
- smanjiti svoj učinak na okoliš

Glavni cilj **europskog propisa o klimi** je da se postizanje **klimatske neutralnosti EU-a do 2050.** prenese u zakonodavstvo

Održiv promet za svakoga

- **smanjenje emisija CO₂ iz novih automobila i kombija:**

55 %

smanjenje emisija iz
automobila do 2030.

50%

smanjenje emisija iz
kombija do 2030.

0

emisija iz novih vozila do
2035

- jačanje tržišta za **vozila s nulnim i niskim emisijama**;
osiguranje **infrastrukture za punjenje** tih vozila
- cestovni promet bit će od 2026. uključen u **sustav trgovanja emisijama**, čime će se odrediti cijena onečišćenja i potaknuti korištenje čistih goriva i ulaganja u čiste tehnologije

Paket Spremni za 55% (Fit for 55)

([COM\(2021\) 550 final](#))

- tranzicija zahtijeva temeljito preispitivanje načina na koji živimo, radimo i ponašamo se ➡ omogućiti društveno pravednu, konkurentnu i zelenu tranziciju
- **niz prijedloga za reviziju i ažuriranje zakonodavstva EU-a** (osam postojećih zakonodavnih akata) te za pokretanje pet novih inicijativa kako bi se osiguralo da politike EU-a budu u skladu s klimatskim ciljevima EU-a (**klima, energetika i goriva, promet, zgrade, upotreba zemljišta i šumarstvo**)
- provedba paketa zahtijeva snažne **strukture upravljanja** za **uključivanje svih dionika** u oblikovanje mjera prilagodbe

Prijedlozi uključuju:

- proširenje sustava trgovanja emisijama na pomorski i **cestovni promet** te zgrade;
- čišća goriva za sektore zrakoplovstva i pomorstva, uključujući novu infrastrukturu za alternativna goriva;
- novi mehanizam za prilagodbu ugljika na granicama (CBAM);
- novi Fond za klimatsku politiku
- veća sredstva za modernizaciju i inovacije

Pametna i održiva mobilnost ([COM\(2020\)0789](#))

- Strategija za pametnu i održivu mobilnost, zajedno s **akcijskim planom** od 82 inicijative za usmjeravanje rada do 2024.
- **10 ključnih područja**, od kojih svako sadrži konkretne mjere
- scenariji na kojima se strategija temelji pokazuju da se, uz odgovarajuću razinu ambicioznosti, kombinacijom predloženih mjera politike može postići smanjenje emisija iz prometa za **90 % do 2050.**
- utvrđene različite ključne etape kako bi se prikazao put europskog prometnog sustava prema postizanju **održive, pametne i otporne** mobilnosti

Novi prijedlozi u području prometa usmjereni na veću učinkovitost i održivija putovanja

12/2021.

Pametna i održiva mreža TEN-T

- zahtijeva se od 424 velika grada u okviru mreže TEN-T izrada **SUMP**-ova - mobilnost s nultom stopom emisija, povećanje i poboljšanje javnog prijevoza; infrastruktura za pješčenje i vožnju biciklom

Povećanje željezničkog prometa

- zakonodavni prijedlog iz 2022. za poticanje multimodalnog izdavanja karata prilagođenog korisnicima

Inteligentne usluge i prometna rješenja

Novi okvir za gradsku mobilnost ([COM\(2021\) 811 final](#))

- **čišća i zelenija mobilnost**
- europske smjernice o tome kako gradovi mogu smanjiti emisije i poboljšati mobilnost, među ostalim putem **SUMP-ova**
- glavni naglasak bit će na **javnom prijevozu, hodanju i vožnji biciklom**
- prednost se daje i rješenjima s **nultom stopom emisija** za gradske **vozne parkove**, uključujući taksije i usluge prijevoza
- izgradnja i modernizacija **multimodalnih čvorišta**
- nova **digitalna** rješenja i usluge
- utvrđuju se mogućnosti **financiranja lokalnih i regionalnih vlasti** za provedbu tih prioriteta; Komisija će 2022. dati preporuku državama članicama EU-a za izradu nacionalnih planova za pomoć gradovima u izradi njihovih planova mobilnosti

Dugoročna vizija za ruralna područja EU-a

(COM(2021) 345 final)

- Vizija i akcijski plan za poticanje održivog, kohezivnog i integriranog ruralnog razvoja
- utvrđena su četiri područja djelovanja kako bi ruralna područja postala: **jača**, **povezana** (poboljšanju povezivosti u **prometnom** i u digitalnom smislu); **otporna** i **prosperitetna**

Stav EGSO-a

- Sustavi održivog prometa neophodni su za uključivo društvo, a potreba za prelaskom sa sustava koji se temelji na ugljičnom gorivu na sustav obnovljivih izvora stvorit će i probleme i mogućnosti za udaljena ruralna područja
- U tom kontekstu lako dostupni i cjenovno pristupačni sustavi javnog prijevoza ključni su pokretači rješavanja pitanja demografske promjene i zaustavljanja depopulacije

Gospodarski i investicijski plan za zapadni Balkan

(COM/2020/641 final)

- cilj je potaknuti dugoročni oporavak, podržan **zelenom i digitalnom tranzicijom**
- paket ulaganja za regiju; temelji se na prijedlogu Instrumenta pretpristupne pomoći III (IPA III)
 - Komisija je predložila aktiviranje **do 9 milijardi EUR** sredstava iz IPA III za razdoblje 2021.–2027. kako bi se poduprla gospodarska konvergencija s EU-om, prvenstveno **ulaganjima** i potporom konkurentnosti i uključivom rastu, **održivoj povezanosti** te **zelenoj i digitalnoj tranziciji**
- Aktiviranje novog jamstvenog instrumenta za zapadni Balkan
- **Europski zeleni plan** nudi plan za zajedničko djelovanje radi suočavanja s izazovima zelene tranzicije, klimatskih promjena i dr.

Ulaganje u održivi promet

- za svaki projekt cestovne infrastrukture Komisija će promicati razvoj zelenih **multimodalnih** prometnih rješenja
- povezivanje partnera u regiji te između regije i EU-a integracijom održivih i pametnih elemenata u cestovni promet (npr. stanice za punjenje električnih vozila i multimodalne točke za povezivanje sa željezničkim mrežama i mrežama plovni putova)
- promicanje i provedba **planova održive gradske mobilnosti** u gradovima regije koji se povezuju s mrežom, razvijajući rješenja za **zeleni multimodalni prijevoz**

Veća integracija zapadnog Balkana s EU-om

- potpuno pridruživanje **Obzoru Europa (Horizon Europe)**, ambicioznom europskom programu za istraživanje i inovacije vrijednom 100 milijardi EUR → Bosna i Hercegovina, Crna Gora, Sjeverna Makedonija i Srbija potpisale su sporazume o pridruživanju programu, 12/2021
- Horizon Europe Program rada 2021-2022; 8. Klima, energija i mobilnost (C(2021)9128, 12/2021)

CIVINET

CIVITAS National Network

Slovenija-Hrvatska-JIE

**HVALA NA
PAŽNJI!**

civinet@odraz.hr

#CIVINETsloHrJIE

